

mišljenja i komentari

Politika štednje

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Znate li koliko Lijepu našu (državu) godišnje stoji moje radno mjesto? Točno 379 554 kuna. Kako sam to izračunao? Tako što samo svojoj godišnjoj bruto-plaći sa svim dodacima (355 607 kn) pribrojio 17 747 kn što čini 1/159 troškova "hladnog pogona", naime moj dio od 159 zaposlenika. No u ovoj računici nešto ne štima. Nedostaje 6200 kuna. Ah, da! Zaboravio sam pribrojiti novac koji trošim za znanstveni rad (pribor, kemikalije, službena putovanja, uredske potrepštine...). Dakle, koliko stoji moj znanstveni rad? Dobivam 355 607 kuna da imam za što raditi, 17 747 kuna da mogu na svom radnom mjestu boraviti i 6200 kuna da mogu za svoju plaću i na svom radnom mjestu nešto i napraviti. Sve to skupa slični na onaj novi/stari vic o trajanju spolnog odnosa (koji ovdje ne bih ispričao, ali ću ga svakome rado reći ako me priupita: raos@imi.hr).

Puku na pouku: da ama baš ništa ne radim, uštedio bih samo 1,6 % sredstava koja se izdvajaju za moj znanstveni rad.

No to nije sve. Od tih 6200 kuna smijem potrošiti najviše 30 %, tj. 1860 kuna za službena putovanja. Da bih to ostvario, znanstveni bi se skup trebao održati u Babinoj Gredi ili na nekom drugom mjestu slične atraktivnosti, za njega se ne bi tražila nikakva kotizacija, na skup bih putovao autostopom, a smještaj bi bio u stilu seoskog turizma, naime spavalo bi se na slami (ne nužno u štali). Sve u svemu, *la vita militare* – samo gdje je taj "neprijatelj koji juriša – brzom paljbom počinji!"

Ne, ne bojte se! Nikakav neprijatelj ne juriša. Neprijatelj sjedi ušančen u dubokoj hladovini, on grije stolice MZOS-a, leži tamo odakle se može istjerati samo vatrom teškog topništva, haubicom od 207 mm ili, još bolje, vatrom bojnih brodova (450 mm) u silaznoj putanji.

No šalu na stranu. Onima koji nam kroje kaput ne možemo ništa. "Mišad grize, al' po zemlji gmiže" – no nikakav "suri orao pod nebo se" ne "diže". Jer on se već davno skrio iza gustih oblaka, pustio dimnu zavjesu. Nišandžija vidi da je tu negdje, ali ga ne može naciljati. Topnicima preostaje samo da rasipaju zrna.

A onda vatra utihne. Nastaje zatišje. Što mogu učiniti sa svojih 6200 kuna? Malo, pa ništa. Koja je razlika između malo i ništa? Malo je fizički, a ništa zapravo metafizički pojam. Prelazimo iz fizike u metafiziku. Radimo malo, zapravo ništa. I pišemo lijepe godišnje izvještaje iz kojih se još ljepše vidi kako smo obdareni

vrhunaravnom pameću kad se znamo protegnuti koliko nam je guber dug.

Naravno, može se predložiti istraživanje koje će stajati 6200 kn godišnje, kao što se može predložiti istraživanje koje stoji 1 000 000 kuna ili istraživanje koje ne stoji ništa. Isto kao što se može džabe pje(re)vati u krčmi i nastupati u Metropolitani za 1 000 000 dolara. I jedno i drugo je glazba – ali kakva glazba?

Kad sam, ima tome mnogo godina, radio u Sjedinjenim Državama, svaki sam tjedan za kemikalije trošio onoliko koliko u svojoj domovini smijem potrošiti u godini dana. Nas četrdesetak znanstvenika u laboratoriju imali smo godišnje na raspolaganju 2,5 milijuna dolara za kupnju pribora i kemikalija. Ništa nije bilo preskupo, ni na što se nije trebalo čekati: danas naručeno – sutra dostavljeno. Reći ćete: blago Amerikancima kad imaju novaca. A zašto ga imaju? Zato što znaju štedjeti!

Svatko je morao raditi, svatko je svome šefu morao reći što je danas napravio. Nije se dozvoljavalo da ljudi dangube, da se gube u suvišnim poslovima, da se satima blebeće, sastanči.* Najskuplji resurs je ljudsko vrijeme, ljudski rad. Tako nije samo u Americi. Tako je i u nas. Dovoljno je samo pogledati koliki je udio moga živoga rada u znanstvenom članku. To nije teško izračunati: budući da s jedim koautorom godišnje obično napišem četiri znanstvena članka, moj rad po znanstvenom članku stoji 355 607/2 = 177 804 kuna. A onda se stornira narudžba od tisuću kuna – da bi se uštedjelo!

Više ne bih pisao. Svakome tko ima i malo pameti u glavi sve je jasno. Umjesto da stimuliramo naše najbolje znanstvenike, umjesto da im pružimo sve kako bi radili što više i što bolje, mi ih ovakvom politikom financiranja znanstvenog rada tjeramo u kut, potičemo da rade što manje. Štoviše, onima najgorima pružamo izliku za nerad: kako da radim, kad nemam čime?

Na kraju bih rekao, a ipak neću reći koliko efektivno na svome radnom mjestu radim. Neću ni reći koliko bih još mogao raditi, jer to očito nikoga ne zanima. Uostalom, koji se radnik buni zato što radi premalo? Ostajte mi u zdravlju!

* Sastanci ne služe samo ispunjavanju radnog vremena, stvaranju dojma da se nešto radi i kad se ništa ne radi. Sastančenje je odlična metoda izbjegavanja odgovornosti, naslijeđena još iz samoupravnog socijalizma: kada "svi" odlučuju, onda nitko ni za što ne može biti odgovoran.